

ԼՐԱՏՈՒ

ԱՐԱՍ ՄԻՄՈՆՅԱՆ (1955-2022)

Հայագիտությունը և պատմագիտությունը ծանր կորուստ կրեցին. 2022 թ. հունիսի 8-ին 67 տարեկան հասակում կյանքից վաղաժամ հեռացավ ազգային մտածողության կրող, գիտության և կրթադաստիարակչական գործի նվիրյալ, պատվարժան քաղաքացի, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն Արամ Միմոնյանը:

Լինելով հայ մեծանուն գիտնական և հասարակական-քաղաքական գործիչ, հայրենանվեր անհատ, ակադեմի-

կոս Հրաչիկ Միմոնյանի (1928-2016) որդին՝ Ա. Միմոնյանը ձևավորվել է որպես պատվարժան քաղաքացի: Ունենալով հայ մարդուն բնորոշ բոլոր առաքինությունները՝ նա միաժամանակ իր ամբողջ կյանքի ընթացքում շրջապատի նկատմամբ դրսևորել է նրբանկատ և հոգատար վերաբերմունք: Նրա բնավորությանն առանցքային էին հասարակությանը պիտանի լինելու, իր անձով կենսագործունեության ներդաշնակություն ձևավորելու յուրահատկությունները: Միաժամանակ առանձնանում էր յուրաքանչյուր անհատի նկատմամբ նրա ներողամիտ և սրտացավ վերաբերմունքը:

Արամ Միմոնյանը ծնվել է 1955 թ. ապրիլի 12-ին Գորիս քաղաքում: 1961-1972 թթ. սովորել է Երևանի թիվ 19 դպրոցում: 1972-1977 թթ. ուսանել է ԵՊՀ պատմության ֆակուլտետում, իսկ 1977-1981 թթ.՝ ԽՍՀՄ ԳԱ ԽՍՀՄ պատմության ինստիտուտի ասպիրանտուրայում: 1983 թ. նա պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 2000 թ. դոկտորական ատենախոսություններ, 2005 թ. ստացել պրոֆեսորի կոչում:

1981-1985 թթ. Ա. Միմոնյանն աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱ պատմության ինստիտուտում որպես կրտսեր գիտաշխատող, այնուհետև՝ գիտաշխատող, 1986-2000 թթ. ԵՊՀ ԽՍՀՄ պատմության ամբիոնի ասիստենտ, այնուհետև՝ Հայոց պատմության ամբիոնում դոցենտ: Ունենալով վարչական աշխատանքի յուրահատուկ հմտություններ՝ 1993-1995 թթ. նա ստանձնել է ԵՊՀ

գիտքարտուղարի, իսկ 1995-2000 թթ.՝ ԵՊՀ ուսումնական վարչության պետի պաշտոնները: 2000 թ. նա նշանակվել է ԵՊՀ ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր, 2006 թ. մայիսին ընտրվել, իսկ 2011 թ. մայիսին վեր-ընտրվել ԵՊՀ ռեկտորի պաշտոնում, այն պաշտոնավարել մինչև 2019 թ. մայիսի 23-ը: 2006 թ. նա ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, 2008 թ. հուլիսի 10-ին նշանակվել ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն:

Դեռևս ԽՍՀՄ տարիներին Ա. Միմոնյանը ծավալել է գիտական բեղուն գործունեություն, հեղինակել 100-ից ավելի գիտական աշխատանքներ, որոնց թվում չորս մենագրություն՝ «Рабочие Закавказья в общероссийском рынке наемного труда в конце XIX-начале XX вв. (Историко-статистический анализ)» (Երևան, 1995), «Զանգեզուրի գոյամարտը 1920-1921 թթ.» (Երևան, 2000), «Զանգեզուրի գոյապայքարը 1917-1920 թթ.» (Երևան, 2017), «Զանգեզուրի գոյամարտը 1917-1921 թթ.» (Երևան, 2017): Հայ ժողովրդի XIX դարի երկրորդ կեսի և XX դարասկզբի պատմության հիմնահարցերին նվիրված նրա գիտական մենագրություններն ամբողջությամբ լի են հայրենասիրության ոգով, առնչվում են մասնավորապես պատմական վիճակագրությանը, արդյունաբերական կապիտալին, ինչպես նաև Արցախի և Զանգեզուրի 1917-1921 թթ. պատմության հիմնախնդիրներին:

Հայագիտության և պատմագիտության մեջ, չնայած հոր հսկայական ժառանգությանը, Ա. Միմոնյանը իր ուղին և հետքը թողեց մասնավորապես հայրենի երկրամասի՝ Սյունյաց աշխարհի ազգային ազատագրական պայքարի ուսումնասիրության ասպարեզում: Ձերբազատվելով խորհրդային տարիներին գիտության ոլորտում գոյություն ունեցած կարծրատիպային մտածելակերպից՝ նա գիտական առաջին քայլերը կատարելուց հետո հետաքրքրությունների առանցքում ուներ Հայկական հարցի, Հայոց ցեղասպանության, Արցախ-Զանգեզուրի գոյամարտերի և հայոց պետականության խնդիրներին առնչվող շրջանակը:

Արցախը, արցախյան հիմնահարցը և արցախահայությունը միշտ նրա ուշադրության առանցքում էին: Ուսանող-երիտասարդության հայրենիքը սիրելու, հոգատարության, միմյանց նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ձևավորման խնդիրները եղել են նրա՝ որպես ուսուցչի ուշադրության ներքո: Այդ մասին են փաստել նրա բազմաթիվ այցելություններն Արցախ, տեղի համալսարանի հետ սերտ համագործակցությունը տարբեր ձևաչափերով, «Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետություն. անցյալը, ներկան և ապագան» 2006 թ. հունիսի 21-ից 24-ը Ստեփանակերտում միջազգային գիտաժողովի նախաձեռնումն ու անցկացումը, Արցախի տարբեր հատվածներում ավանդական դարձած ծառատունկերի իրականացումը, որը հայրենաճանաչության յուրօրինակ դրսևորում էր:

Արցախի և արցախահայության կողքին գտնվելու Ա. Միմոնյանի կեցվածքը դրսևորվեց նաև Արցախյան քառօրյա և 44-օրյա պատերազմների

ընթացքում: Մինչ այդմ նա իր գործընկերներ Ա. Ղարիբյանի և Է. Բաբայանի հետ հրատարակության պատրաստեց նաև «Арцах-Карабах. Библиография на русском языке 1988-2012 гг.» (Ереван, 2011) ժողովածուն:

Ա. Միմոնյանի նախաձեռնությամբ ԵՊՀ հրատարակչությունը ծավալել է բազմաբեղուն տպագրական գործունեություն: 2014 թ. նա հիմնադրեց նաև «Հայագիտության հարցեր» հանդեսը, որի գլխավոր խմբագիրն էր:

Ա. Միմոնյանի ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 12 թեկնածուական ատենախոսություններ: Նրա շնորհիվ ԵՊՀ-ն ակտիվորեն համագործակցել է արտերկրի բազմաթիվ կրթական, գիտական հաստատությունների հետ: Նա մասնակցել է միջազգային և հանրապետական բազմաթիվ գիտաժողովների, բազմիցս հրավիրվել Իտալիայի, Բելգիայի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Իսպանիայի, ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի և աշխարհի մի շարք այլ երկրների գիտակրթական կենտրոններ, որտեղ զբաղվել է գիտակրթական գործունեությամբ: Նրա գիտելիքների և հմտությունների բարձր ձևերը արարողակարգային օտարերկրյա բարձրաստիճան պաշտոնյաների ընդունելությունների ժամանակ թողնում էր լավագույն տպավորություն՝ մեծ համբավ բերելով մեր երկրին և ԵՊՀ-ին: Նրա հյուրերի թվում էին նաև Ռուսաստանի Արտաքին գործերի նախարար Սերգեյ Լավրովը, Հունաստանի նախագահ Կարոլոս Պապուլիասը, Թուրքմենստանի նախագահ Գուրբանգուլի Բերդիմուխամեդովը, Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության ներկայացուցիչների պալատի նախագահը, ռուս տիեզերագնաց Ալեքսանդր Բալանդինը:

Մեծ էին ԵՊՀ-ն ժամանակակից հետազոտական համալսարան դարձնելու Ա. Միմոնյանի կատարած աշխատանքները: Նրա ղեկավարման տարիներին ԵՊՀ-ում գիտակրթական զարգացմանը զուգահեռ բացվեցին մի շարք նոր ստորաբաժանումներ՝ Զինագիտության կենտրոնը, Հայ-հնդկական կենտրոն-ամբիոնը, ԵՊՀ ռուսական կենտրոնը: Կրթության բարձր որակի ապահովման հետ մեկտեղ, նրա ուշադրության առանցքում էր նաև ուսանողների և աշխատակազմի կենսագործունեության համար բարվոք պայմանների ապահովումը: ԵՊՀ-ի բազմաթիվ մասնաշենքեր վերանորոգելուն զուգահեռ ստեղծվել է նաև ժամանակակից սպորտհամալիրը, հյուրատունը, հանրակացարանը:

Ա. Միմոնյանի ջանքերով Հայոց մեծ եղեռնի 100-ամյա տարելիցին ընդառաջ ԵՊՀ գրադարանի մուտքի մոտ՝ Չարենցի փողոցի կողմից հիմնվեց երախտիքի ծառուղին, որի աջ և ձախ կողմերում տեղադրվեցին XX դարասկզբի մեծագույն ողբերգությունը՝ Հայոց ցեղասպանությունը, հասարակական լայն շրջանակներում քննադատած, բողոք ու կարեկցանք հայտնած, ինչպես նաև հայության մի սովոր հատվածին մահվան ճիրաններից փրկած և օգնություն ցուցաբերած օտարազգի հայտնի գործիչների կիսանդրիները:

Ա. Միմոնյանի իր բազմաբեղուն գործունեության ընթացքում արժանացել է պետական մի շարք պարգևների և կոչումների՝ ՀՀ գիտության վաստակավոր գործչի տիտղոսի (2014), Սանկտ-Պետերբուրգի պետական համալ-

սարանի պատվավոր դոկտորի կոչման (2012), Ղազախստանի «Ղազախստանի անկախության 20-ամյակ» (2011) և Թուրքմենստանի «Մահթումկուլի Ֆրագի» (2014) պետական պարգևների, «Մովսես Խորենացի» (2009) և «Վաչագան Բարեպաշտ» (2016) մեդալների:

Ա. Միմոնյանի այրին, երկու դուստրերը, հարազատները, գործընկերները և ընկերները վկայում են ոչ միայն նրա ակտիվ գիտական և հասարակական գործունեության, այլև մարդկային սիրո, ջերմության, բարության և առաքինության բարձր հատկանիշների մասին:

ԵՊՀ Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ